

Sprawozdanie z zakresu prac związanych z realizacją zadania „Ochrona przyrody i krajobrazu oraz edukacja ekologiczna w Parku Krajobrazowym „Mierzeja Wiślana”, umowa nr WFOŚ/D/483/16/2010

Jednym z najważniejszych celów realizacji zadania pn. „*Zachowanie walorów przyrodniczych i kulturowych obszarów wiejskich poprzez odtwarzanie i uzupełnianie korytarzy ekologicznych w żuławskiej części otuliny Parku*” była ochrona krajobrazu rolniczego, uwarunkowanego kulturowo.

Na wszystkich etapach projektu prace nadzorowane były przez pracowników Parku oraz wykonywane przy użyciu sprzętu będącego własnością Zarządu Parku, zakupionego ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku przy okazji realizacji podobnych projektów w poprzednich latach.

W marcu rozpoczęto pierwsze działania związane z realizacją tego wniosku. Polegały one na ogłowieńiu wierzb i pozyskaniu oraz przygotowaniu żywokołów wierzbowych. Pracami zajęły się zatrudnione przez Zarząd Parku dwie osoby, które uprzątnęły również pozostałości w postaci drobnych gałęzi. Łącznie pozyskano 790 szt. żywokołów o długości 2,5 m.

Po ustąpieniu zmarzliny i opadnięciu wód roztopowych przystąpiono do nasadzeń. Prace prowadzone były od 23 marca do 14 kwietnia 2010 r. przy współpracy z Urzędem Gminy w Sztutowie, myśliwymi z Koła Łowieckiego „Sokół” Nr 7 z Gdańska, z dziećmi i młodzieżą ze Świetlicy Środowiskowej w Sztutowie oraz z uczniami Zespołu Szkół w Sztutowie. Do akcji czynnie włączyli się również miejscowi rolnicy, którym przekazano 395 żywokołów i udzielono pomocy przy sadzeniu.

Łącznie posadzono 790 szt. żywokołów wierzbowych oraz 350 sztuk drzew i krzewów następujących gatunków:

- śliwa ałycza – 120 szt.;
- lipa drobnolistna – 55 szt.;
- dąb bezszypułkowy – 40 szt.;
- dereń świdwa – 32 szt.;
- jarzab pospolity (jarzębina) – 30 szt.;
- śliwa tarnina – 20 szt.;
- głóg – 15 szt.;
- kalina koralowa – 15 szt.;
- świerk pospolity – 15 szt.;
- buk zwyczajny – 8 szt.

Stworzone korytarze i remizy poddawane były kilkukrotnej kontroli oraz zabiegom pielęgnacyjnym, które polegały na wykoszeniu roślinności towarzyszącej nasadzeniom. Pierwszy pokos przeprowadzony został na początku lata (koniec maja), drugi w pełni lata (lipiec). Prace te były konieczne z uwagi na zabezpieczanie sadzonek przed ekspansją roślinności łąkowej, która spowodowałaby zahamowanie wzrostu młodych fanerofitów, poprzez ich zacienienie i zagłuszenie.

W trakcie realizacji zadania podczas wszystkich spotkań z mieszkańcami i młodzieżą w ramach edukacji ekologicznej odbywały się pogadanki. Uczestnicy projektu mieli okazję poszerzyć swoją wiedzę w zakresie poprawy warunków bytowania zwierząt w rejonie pól uprawnych dzięki obecności zadrzewień śródpolnych, będących niezbędnym elementem krajobrazu rolniczego i wpływających na poprawę bioróżnorodności na poziomie gatunkowym. Odpowiednio poszerzona tematyka, poświęcona m.in. utrzymywaniu pól

w dobrej agrokulturze i korzyści z obecności zadrzewień w agroekosystemie poruszana była podczas spotkań z miejscowymi rolnikami. Dzięki tym pogadankom kilku rolników zdecydowało się udostępnić swoje grunty pod nasadzenia. Ponadto **pracownicy Parku przygotowali dla uczestników projektu prezentację multimedialną**, w której zawarto szczegółowe informacje o korzyściach, wynikających z obecności korytarzy ekologicznych w kontekście przyrodniczym i aspekcie rolnictwa przyjaznego przyrodzie. Podczas prelekcji szczegółowo charakteryzowano gatunki zwierząt, będących sprzymierzeńcami rolnika oraz wpływ zadrzewień śródpolnych na poprawę procesów zachodzących w glebie i pełnieniu przez nie różnorodnych funkcji ochronnych.

Akcji towarzyszyły **spotkania z dziećmi i młodzieżą z okolicznych szkół, podczas których kilkakrotnie sprzątno otoczenie nasadzeń. Akcje pod hasłem „Sprzątnąmy Świat z okazji Dnia Ziemi” odbyły się 02, 12 oraz 23 kwietnia 2010 r.** Działaniom towarzyszyły pogadanki na temat zagrożeń środowiska naturalnego, wynikających z nadmiernej produkcji, konsumpcji i nielegalnego składowania odpadów.

Kolejną składową zadania był **konkurs wiedzy ekologicznej pn. „Jestem integralną częścią przyrody”, przeznaczony dla uczniów szkół podstawowych z klas IV-VI. W okresie od 22 marca do 9 kwietnia 2010 r. w szkołach, które przystąpiły do udziału w konkursie oraz innych placówkach oświatowych odbyły się prelekcje prezentujące walory Parku Krajobrazowego „Mierzeja Wiślana” oraz rolę zadrzewień śródpolnych i korytarzy ekologicznych w środowisku silnie przekształconym przez człowieka.** W prezentacji uwzględniono również zagrożenia środowiska naturalnego wynikające z braku stosowania zasad recyklingu i składowania odpadów poza miejscami do tego przeznaczonymi. W wykładach **wzięło udział około 1000 uczniów** ze szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz zawodowych z terenu powiatu nowodworskiego, wraz z opiekunami.

W dniu 15 kwietnia 2010 r. w placówkach szkolnych odbył się etap szkolny konkursu, do którego przystąpiło 154 uczniów. Etap finałowy odbył się 14 maja 2010 r. w siedzibie Zarządu Parku. Z pytaniami testowymi zmagало się 18 uczniów. Wszystkim uczestnikom wręczono nagrody książkowe zakupione dzięki wsparciu Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku.

Zwieńczeniem prac w zakresie realizacji ww. projektu było **wydanie folderu o zaletach uwarunkowanego kulturowo rolnictwa na Żuławach pt. „Zadrzewienia śródpolne jako ważny element tradycyjnego rolnictwa na Żuławach Wiślanych”.** Wydawnictwo w ilości 2309 szt. również sfinansowane zostało ze środków WFOŚiGW w Gdańsku. Informacje zawarte w folderze dotyczą charakterystyki przedwojennego sposobu gospodarowania na Żuławach Wiślanych, przemian jakie zaszły w II połowie XX w. na skutek rozwoju wielkołanowych gospodarstw rolnych oraz korzyści obecności zadrzewień śródpolnych w krajobrazie pól żuławskich.

Realizacji zadania towarzyszyła kampania medialna. Informacje o pracach prowadzonych w ramach realizacji projektu i źródle dofinansowania projektu (WFOŚiGW w Gdańsku) zostały opublikowane w „Dzienniku Bałtyckim” oraz na stronie internetowej Parku Krajobrazowego „Mierzeja Wiślana”.

Ze środków WFOŚiGW zostały również **zakupione tablice dydaktyczne**, które posłużą w przyszłości jako pomoc w realizacji zadań z zakresu edukacji przyrodniczej.

Efekt ekologiczny

Na wybitne walory przyrodnicze historyczne, kulturowe i krajobrazowe Parku Krajobrazowego „Mierzeja Wiślana” wpływa między innymi charakter pól żuławskich, znajdujących się w strefie ochronnej Parku. Zachowane układy osadnicze oraz liczne zabytki architektury i techniki stanowią dziedzictwo mieszkańców tej specyficznej krainy. Niestety, wielowiekowa obecność człowieka na tych terenach przyczyniła się także do znacznych zmian w środowisku naturalnym, a nieliczne pozostałości dawnych zadrzewień stanowią jedyne ostoje dla bytowania zwierząt na tym terenie.

Wobec braku naturalnych korytarzy ekologicznych, zapewniających schronienie i źródło pokarmu dla przedstawicieli fauny i stanowiących swoistego rodzaju szlaki komunikacyjne, gwarantujące swobodną migrację wielu gatunków roślin i zwierząt, sytuacja licznych organizmów żywych bytujących w obrębie agroekosystemów na Żuławach uległa pogorszeniu. W związku z tym w br. podjęliśmy kolejne działania, mające na celu przywrócenie i zachowanie cennych elementów krajobrazu Parku i jego strefy ochronnej.

W efekcie nasadzeń w krajobrazie pól żuławskich pojawiły się kolejne szpalery wierzb wzdłuż dróg i cieków wodnych. Za kilka lat posłużą one m.in. jako miejsca schronienia gatunków związanych z polami uprawnymi i łąkami, a także pasy buforowe, zabezpieczające wody powierzchniowe przed spływem zanieczyszczeń z użytkowanych rolniczo terenów przyległych. Z czasem rozłożyste wierzby będą stanowiły barierę wiatrochronną, która zabezpieczy uprawy i gleby przed procesami erozji wietrznej. Ponadto zaistnieją możliwości przebudowy szaty roślinnej i odtworzenia utraconych zbiorowisk okrajkowych i welonowych, towarzyszących zadrzewieniom śródpolnym. Wykorzystując dostępne gatunki drzew i krzewów owocujących przygotowano dwie remizy, które za kilka lat stanowiąc będą również dodatkowe źródło pokarmu i miejsce schronienia dla zwierząt. Dzięki tym zabiegom utworzone zostały nowe korytarze ekologiczne, które przy odpowiedniej pielęgnacji staną się ostoją bioróżnorodności w tej części Żuław Wiślanych.

Stworzone remizy oraz szpalery wierzb zlokalizowane wzdłuż dróg i cieków wodnych wymagały kolejnych zabiegów pielęgnacyjnych, polegających głównie na wykoszeniu roślinności towarzyszącej nasadzeniom. Tego typu zabiegi są niezbędne w ciągu pierwszych lat wzrostu sadzonek w celu niwelowania możliwych oddziaływań na poziomie konkurencji międzygatunkowej.

Dzięki zaangażowaniu w akcję dzieci i młodzieży z okolicznych szkół oraz miejscowych rolników akcja nabrała charakteru edukacyjnego. Zarówno podczas prac, jak i prowadzonych w szkołach pogadankach, ilustrowanych prezentacją multimedialną, uczestnicy projektu zyskali szereg umiejętności oraz wiadomości w zakresie tworzenia dogodnych warunków bytowania zwierząt w środowisku silnie przekształconym przez człowieka. W nawiązaniu do historycznych układów pól otoczonych wierzby uświadamiano młodych ludzi, że dawne metody gospodarowania na tych terenach gwarantowały zachowanie bioróżnorodności i bytowanie wielu gatunków przyjaznych i pożytecznych dla działań człowieka. Odpowiednio poszerzona tematyka, poświęcona m.in. utrzymywaniu pól w dobrej kulturze rolnej oraz korzyści z obecności zadrzewień w agroekosystemie w aspekcie rolnictwa przyjaznego przyrodzie, poruszana była podczas spotkań z miejscowymi rolnikami, dzięki czemu kilku rolników zdecydowało się udostępnić swoje grunty pod nasadzenia.

Ogółem w spotkaniach wzięło udział szerokie grono odbiorców – głównie dzieci i młodzieży (około 1000 osób). Informacje o projekcie trafiły do wszystkich

zainteresowanych tematem (mieszkańców i turystów) poprzez folder promujący metody uwarunkowanego kulturowo rolnictwa na Żuławach pt. „Zadrzewienia śródpolne jako ważny element tradycyjnego rolnictwa na Żuławach Wiślanych”. Wydawnictwo w ilości 2309 szt. sfinansowane zostało ze środków WFOŚiGW w Gdańsku. W folderze scharakteryzowano przedwojenny sposób gospodarowania na Żuławach Wiślanych, wskazując dobre praktyki prowadzenia upraw przez naszych przodków oraz ich znajomość korzyści wynikających z obecności zadrzewień śródpolnych, jako wzór godny do naśladowania.

Zaangażowanie się w projekt i znacznie ułatwiony dostęp do rzetelnych informacji (prelekcje, strona internetowa, folder, artykuły prasowe w Dzienniku Bałtyckim) wpłynęły pozytywnie na ukształtowanie postawy ekologicznej społeczeństwa i wzrostu świadomości, nie tylko w zakresie rolnictwa przyjaznego przyrodzie, ale i ogólnych zagrożeń dla bioróżnorodności regionu i możliwości ich zapobiegania. W tym celu Zarząd Parku organizował spotkania z dziećmi i młodzieżą z okolicznych szkół, podczas których sprzątano otoczenie nasadzeń.

Osobiste zaangażowanie w akcje porządkowe, towarzyszące obchodom Dnia Ziemi, pozwoliło uczniom w sposób bezpośredni zapoznać się z problemem nielegalnego pozbywania się odpadów, który niekiedy przyjmuje na tym terenie drastyczny charakter. Akcji towarzyszyły liczne prelekcje, a tegoroczne hasło Dnia Ziemi „Bioróżnorodność w nas, bioróżnorodność wokół nas” zostało omówione w kontekście realizacji projektu. Ponadto, dzięki pogadankom i prelekcjom osiągnięto podwyższenie świadomości odnośnie zagrożeń dla poszczególnych gatunków zwierząt i roślin, wynikających ze składowania śmieci poza miejscami do tego wyznaczonymi (np. pułapki dla owadów i mniejszych kręgowców, trucizny, utrudnienie bądź uniemożliwienie wzrostu i rozwoju flory). Wpłynęło to na wzrost odpowiedzialności za najbliższe otoczenie i szacunku do przyrody wśród młodego pokolenia.

Na poszerzenie wśród dzieci i młodzieży z powiatu nowodworskiego wiadomości odnośnie procesów zachodzących w ekosystemach oraz poznanie zależności między różnymi formami antropopresji i ich wpływie na przyrodę Parku Krajobrazowego „Mierzeja Wiślana” wpłynęło również uczestnictwo w konkursie z wiedzy ekologicznej pt. „Jestem integralną częścią przyrody”. Konkurs poprzedzony został wykładami poświęconymi bioróżnorodności Parku i jego najbliższej okolicy, zagrożeniom środowiska przyrodniczego wynikającym z ingerencji człowieka oraz możliwościom przywrócenia i zachowania walorów przyrodniczych i kulturowych Żuław Wiślanych poprzez odtwarzanie i uzupełnianie korytarzy ekologicznych, które stanowią swoistą ostoję bioróżnorodności w tej części regionu. Nagrodami w konkursie były sfinansowane ze środków WFOŚiGW książki i albumy o tematyce przyrodniczej, w znacznej części związane z zakresem projektu, co pozwoliło młodym ludziom na samodzielne zgłębianie zagadnień bioróżnorodności świata żywego i bogactwa przyrodniczego regionu, Polski i świata. Ponadto ze środków WFOŚiGW zostały również zakupione tablice dydaktyczne, które posłużą w przyszłości jako pomoc w realizacji zadań z zakresu edukacji przyrodniczej.

Ogromne zaangażowanie i zainteresowanie projektem społeczności lokalnej pozwoliło na kształtowanie właściwych postaw proekologicznych. Uczestnicy projektu zapoznali się z możliwościami i zasadami odpowiedniego wykorzystania zasobów przyrodniczych obszarów chronionych. Ponadto spotkania zaowocowały wzrostem świadomości w zakresie dziedzictwa kulturowego regionu oraz wzrostem poczucia odpowiedzialności za najbliższe otoczenie i całość elementów środowiska przyrodniczego.